

Прогноз освітніх тенденцій розвитку філологічної освіти та науки України в епоху цифровізації

*Богуславська Лариса Георгіївна¹, Баранник Олена Юріївна²,
Ткач Оксана Володимирівна³*

Опубліковано	Секція	УДК
13.02.2023	Освіта/Педагогіка	378.013.83: 371.124:378(477)

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7665276>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Нині в Україні активно проводиться реформування системи освіти. Це пов'язано насамперед із процесом євроінтеграції, орієнтації на критерії якості Європейських стандартів тощо. Розвиток філологічної освіти є важливим процесом сьогодення, оскільки роль мовних знань в українському суспільстві досить стрімко зростає. Окреме місце в цьому процесі посідає загальна цифровізація суспільства та збільшення кількості вимог до фахівців філологічної сфери у зв'язку з цим. Розвиток філологічної освіти й науки має відбуватися на основі збереження всіх національних та культурних надбань, а також застосування найкращих аспектів світового досвіду й прогностичності. Для отримання випереджувальної інформації про розвиток філологічної освіти та науки у майбутньому доцільним є використання методу прогнозу. За його допомогою можливо дослідити конкретні перспективи розвитку філологічної освіти, враховуючи всі фактори та умови, зокрема й досить активну інформатизацію суспільства. Для філологічної галузі науки можливості, які надають сучасні цифрові технології, є досить важливими. Поява інноваційних технологій і цифровізація суспільства сприяють пошуку та введенню новітніх форм і методів навчання, а також вимагають розвитку й удосконалення цифрової компетентності. На основі аналізу останніх наукових досліджень у статті було окреслено основні тенденції розвитку філологічної освіти й науки в Україні. Виявлено, що на сьогоднішній день проблема підготовки фахівців галузі є актуальною, оскільки вони повинні володіти високим рівнем фахових компетентностей та нести мовну культуру в суспільство. З найголовніших тенденцій розвитку філологічної освіти було виокремлено такі:

¹ кандидат філологічних наук, доцент, старший викладач, кафедра українознавства, документознавства та інформаційної діяльності, Навчально-науковий інститут освітніх технологій, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, м. Дніпро, вул. Архітектора Олега Петрова, 24а, <https://orcid.org/0000-0003-1872-6064>

² кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності, Навчально-науковий інститут освітніх технологій, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, м. Дніпро, вул. Архітектора Олега Петрова, 24а, <https://orcid.org/0000-0003-1410-5981>

³ старший викладач, кафедра українознавства, документознавства та інноваційної діяльності, Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій, Навчально-науковий інститут освітніх технологій, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, м. Дніпро, вул. Архітектора Олега Петрова, 24а, <https://orcid.org/0000-0002-8494-0774>

введення інновацій у процес підготовки фахівців-філологів, структуризація змісту філологічної освіти, більш активна науково-дослідницька діяльність фахівців філологічної галузі.

Ключові слова: філолог, цифровізація, інноваційний розвиток, освіта, тенденції розвитку.

Forecast of educational trends of development of philological education and science of Ukraine in the epoch of digitalization

Annotation. To date, the most serious changes are taking place in the education system. This is primarily related to the process of European integration, the orientation on the quality criteria of European standards, etc. The development of philological education is an important process of the present, as the role of philological knowledge in Ukrainian society is growing rapidly. A separate place in the changes is the general digitalization of the society and increase of the number of requirements to specialists of the philological sphere. The development of philological education and science should take place on the basis of preservation of all national and cultural achievements, as well as application of the best aspects of world experience and prognostication. In order to obtain the forward-looking information on the development of philological education and science in the future, it is expedient to use the forecast method. Due to this method there is an opportunity to study specific prospects of development of philological education, taking into account all factors and conditions, in particular, rather active informatization of society. For the philological sector of science, the opportunities provided by modern digital technologies are quite important. The emergence of innovative technologies the full digitization of society promotes the search for and introduction of the newest forms and methods of teaching, and also requires the development and improvement of digital competence. On the basis of the analysis of the latest scientific researches the main tendencies of development of philological education and science in Ukraine were outlined in the article. It has been found that today the problem of training specialists in the philological industry is actual, as it should possess a high level of professional competence and carry a language culture into the society. Among the main tendencies of development of philological education the following were highlighted: Introduction of innovations in the process of training of philological specialists, structuring of the content of philological education, more active research activity of philological industry specialists.

Keywords: philologist, digitalization, innovation development, education, development trends.

Вступ

У сучасному світі володіння іноземною мовою є однією з найбажаніших кваліфікацій серед багатьох роботодавців. Для того, щоб фахівці даної галузі були справжніми професіоналами та мали відповідні компетентності, вони мають навчатися за сучасними стандартами та за допомогою сучасних методів, які передбачають використання інформаційних технологій.

Найперше освіта сьогодення характеризується тим, що, на відміну від освіти минулих років, керується процесом цифровізації з усіма його складнощами та проблемами, які потребують нових підходів для рішень. Для розвитку у напрямі саме цифровізації, варто чітко окреслити аналізоване поняття й визначити його основні орієнтири в освітньому процесі.

Застосування цифрових методик стає невід'ємною частиною в професійній підготовці філолога й визначає подальший напрям і тенденції розвитку філологічної науки й освіти.

Дослідженню розвитку та особливостей філології в період цифровізації присвячена велика кількість робіт. Зокрема, Т. Собченко [6] обґрунтувала особливості організації навчального процесу майбутніх філологів в епоху активного поширення інформаційних технологій.

О. Кан [3] визначила особливості сучасного стану процесу підготовки майбутніх фахівців філологічної освіти та науки, а О. Сухомлин [8] розкрила цінність цифрової компетентності філологів з погляду на сучасні зміни та реалії життя.

С. Карплюк [4] присвятила свою роботу дослідженню поняття «цифровізація» та визначила основні її завдання. За її словами, сучасне суспільство потребує абсолютно нових підходів до здобуття освіти високого рівня якості, тому варто звернути увагу на пошуки нових засобів та методів підготовки висококваліфікованих спеціалістів будь-якої сфери діяльності.

Незважаючи на велику кількість досліджень, тема потребує детальнішого аналізу. Відповідно, *метою статті* є прогноз освітніх тенденцій розвитку філологічної освіти й науки України в епоху цифровізації.

Результати

В сучасному освітньому просторі поняття філологічної освіти набуло додаткового міждисциплінарного значення з урахуванням потенціалу будь-якої мови у формуванні особистості успішної, патріотичної, з високою культурою мовлення [2, с.185]. Саме філологічна освіта й наука дають людині можливості розвиватися і просто перебувати на декількох культурних рівнях паралельно: на етнічно-національному, культурологічному тощо [3, с.346].

Цифровізація освіти визначає її подальші напрями та перспективи розвитку в майбутньому [7, с.218]. Цей процес включає в себе такі складові, як: система управління, телекомунікації, інформаційні ресурси (рис. 1).

Рис.1. Складові системи цифровізації філологічної освіти

Джерело: складено автором на основі аналізу [4].

У реаліях сьогодення, інформаційні технології – це не тільки засіб, а й самостійне середовище існування, що надає безліч можливостей, серед яких [5, с.205]:

- навчання в будь-який час, що є зручним для здобувачів освіти;
- безперервна освіта;
- проектування індивідуальних освітніх стратегій та маршрутів.

Використання цифрових технологій у навчанні ефективно сприяє самостійному пошуку й відбору інформації здобувачами освіти, що в подальшому формує в них компетенції XXI століття [1, с.338].

Прийняття рішення щодо цифровізації має бути першочерговим завданням у визначенні оптимальної стратегії розвитку філологічної освіти й науки [10, с.1750]. Інноваційні цифрові технології мають бути впроваджені на всіх етапах та у всіх сферах галузі освіти, включно з підготовкою викладачів, методологією й навчально-методичними ресурсами тощо [8, с.170].

Одним із напрямів подальшого розвитку філологічної освіти має бути формування широкого спектру компетентностей фахівців за допомогою створення нового ресурсного контенту для навчання, до якого можуть належати [14, с.175]:

- вебсайти;
- онлайн-платформи;
- електронні матеріали та бібліотеки, де вони будуть зібрані;
- електронні лабораторії для практики фахівців.

Фахівці, які володіють цифровою компетентністю, мають можливість найефективніше спрямовувати інформаційні ресурси для комплексного розвитку.[9, с.73].

Стратегії вивчення філологічних наук – чи йдеться про конкретні дії та поведінку, чи розглядаються тактика й техніка – полегшують вивчення цільової мови або предмета та сприяють ефективному розвитку соціолінгвістичних компетенцій. Когнітивні стратегії вимагають точного планування процесу навчання і спрямовані на самоорганізацію та самоконтроль здобувачів освіти [11, с.39]. Основні пізнавальні процеси когнітивної стратегії та їхні результати наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Когнітивні стратегії в процесі здобуття філологічної освіти

Пізнавальний процес	Вихідний результат
Уточнення (перевірка)	Уточнення процесу сприйняття, інформаційна обробка.
Індуктивний висновок	Оцінка технічної здатності запам'ятовувати, спрямована на підвищення рівня сприйняття нової інформації.
Дедуктивне мислення	Уведення літератури уможливорює використання дискурсивних форматів.
Транзит інформації	Екстралінгвістичний формат (мультимодальність, інтерактивність) сприяє оптимізації процесу навчання.
Запам'ятовування	Синтез усіх зазначених вище стратегій сприяє процесу запам'ятовування.

Джерело: складено автором на основі аналізу [11].

Великий потік інформації, використання цифрових технологій і гейміфікація радикально змінюють форми навчання, вимагаючи застосування інноваційних методів, які не лише полегшують процес отримання нових знань, а й сприяють розвитку інтелектуальних можливостей і пізнавальної активності [12, с.54].

Для прогресивного розвитку філологічної освіти й науки в подальшому варто проводити реформи, враховуючи тенденції на окремих рівнях. Так, на організаційному рівні перспективним є створення освітнього інформаційного середовища, що сприятиме реалізації автономної навчальної діяльності студентів [16, с.245].

На рівні оцінювання варто впровадити нові види оцінки результатів навчання, зокрема [13, с.15]:

- оцінювання результатів навчання за допомогою методу порівняння з попередніми досягненнями;
- констатація рівня засвоєння знань та навичок за визначений проміжок часу;
- оцінювання вміння використовувати засвоєні знання на практиці.

У цьому напрямі розвитку найдоцільнішим є застосування таких онлайн-сервісів, як Google форми, платформи Moodle, Google Classroom тощо [15, с.135]. Створення освітнього середовища Moodle вищими навчальними закладами сприятиме ефективному контролю засвоєння здобувачами освіти філологічних знань, а також збільшенню й урізноманітненню способів подання навчального матеріалу. Подібні до системи Moodle функції має онлайн-сервіс Google Classroom, який також дає змогу викладачам створювати навчальне середовище з наданням доступу до матеріалів для вивчення конкретних дисциплін [6, с.280].

Система філологічної освіти потребує ефективного впровадження нових цифрових інструментів та інформаційних ресурсів у навчальну діяльність. Такі зміни вимагають високого рівня цифрової компетентності викладачів, тому одним із перспективних напрямів є створення умов для підвищення цифрової грамотності педагогів і застосування цих компетенцій в освітньому процесі [4, с.190].

Висновки

У процесі дослідження освітніх тенденцій розвитку філологічної освіти й науки України в епоху цифровізації було визначено, що перспективні напрями її розвитку тісно пов'язані із застосуванням прогресивних ідей світової практики в різних навчальних закладах.

В епоху цифровізації, яка сприяє спрощенню освітнього процесу, роблячи його гнучким та пристосованим до реалій сьогодення, використання інформаційних технологій сприятиме досягненню високого рівня компетентностей.

Потрібно регулярно вдосконалювати зміст, методи та стратегії навчання здобувачів філологічної освіти, враховуючи вимоги сьогодення щодо високої цифрової компетентності фахівців, що уможливить вільне орієнтування в сучасному інформаційному просторі та допоможе сформуванню навички використання інформаційних ресурсів у своїй професійній діяльності.

Було визначено основні тенденції розвитку філологічної освіти та науки в Україні, підготовки майбутніх фахівців з використанням цифрових технологій, інноваційність практичної підготовки фахівців-філологів.

Список використаних джерел

1. Вовк М.П. Мовнокомунікативна компетентність вчителя-філолога у контексті української і зарубіжної теорії. *Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика*. 2019. С. 336–362.

2. Дьячкова Я.О., Сизенко А.С. Новітні тенденції у викладанні мов: вища школа. *International scientific and practical conference*. 2021. С. 185-188.
3. Кан О. Сучасний стан та перспективи розвитку підготовки філологів у закладах вищої освіти України. *Перспективи та інновації науки*. 2021. № 5(5). С. 345-353.
4. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку*. 2019. С. 188-197.
5. Коваленко В. Роль цифрового контент-навчання в соціалізації студентів – майбутніх філологів. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2021. № 15. С. 203-211.
6. Собченко Т. М. Особливості навчання студентів-філологів в умовах інформатизації та цифровізації вищої освіти. *Professional Education: Methodology, Theory and Technologies*. 2021. № 13. С. 278-290.
7. Співачук В.О. Перспективні напрями розвитку системи професійної підготовки філологів в Україні. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 39. С. 218-222.
8. Сухомлин О. Цифрова компетентність здобувачів вищої філологічної освіти в умовах сучасних запитів суспільства: ціннісний аспект. *Молодь і ринок*. 2022. № 2(200). С. 170-176.
9. Харченко І.І. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку філологічної освіти в Україні та в країнах Європейського Союзу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 38. С. 73-75.
10. He T., Li S. A comparative study of informal digital learning: The effects of digital competence and technology expectancy. *British Journal of Educational Technology*. 2019. No. 50(4). P. 1744–1758.
11. Jalilbayli O. B. Forecasting the prospects for innovative changes in the development of future linguistic education for the XXI century: the choice of optimal strategies. *Futurity Education*. 2022. No. 2(4). P. 36-43.
12. Kharitonenko L. Analysis of innovative methods of Ukrainian language teaching at the educational institutions of general secondary education. *Futurity Education*. 2022. No. 2(2). P. 52–64.
13. Kumpan O. O., Kharlamova L. S. Implementation of interactive teaching methods in the process of developing professional-communicative proficiency of future pilots. *International Journal of Science Annals*. 2019. No. 2(1–2). P. 12–18.
14. Laszlo A. Education for the future: The emerging paradigm of thrivable education. *World Futures*. 2019. No. 75(3), P. 174-183.
15. Mnozhynska R. Innovative methods at the university as a sign of its modernity. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. No. 1. P. 132–141.
16. Yakushko K., Haidai I., Hariunova Y., Pryshchepa O., Marieiev D. Theoretical and methodological principles of teaching linguists: the Ukrainian case. *Revista Amazonia Investiga*. 2022. No. 11(56). P. 240–249.